

ARCHIVIO GENERALIZIO - Sezione Storica

Chierici Regolari Somaschi

n. CRER. 240

Curia Generalizia - Roma

Cremona - Orfanotrofio

Cremon. ~~1770~~ 260

Statuta hospitalis Domus Misericordiae

1539.

Piano pel regno d' un Orfanotrofio

Statuta
Hospitalis

Domus Misericordiae

Cremonae

Unde

Orphani

usque ad nostra tempora

Lingua Vernacula dicti sunt

Misericordiani

in
latin
stat

1539.

Carolus Quintus Romanorum Imperator semper
Augustus

A Venerabili Joanne Heremita Praefide Domus Hospi-
talis Orphanorum et incurabilium Civitatis nos-
trae Cremonae et electis ipsius subsequenti exempli
supplicationem habuimus

Serenissime Imperator superiori Anno pro conservatione
Domus Hospitalis Orphanorum et Incurabilium Cremo-
nae a quodam tempore infra in ea civitate consti-
tae factae fuerunt certae provisiones ab electis ipsius
quae correctae per Joannem Heremitam Hospitalis Prae-
sidem Decurionibus Civitatis valde placuerunt et signae
visae sunt ut ab eis approbarentur atque ita una com-
muni sententia approbatae sunt. Ideo supplicatur M. V.
ut dignetur eas confirmare et auctoritate sua post ob-
viam non obstantibus aliquibus in contrarium facenti-
bus quibus M. V. derogare dignetur. Laudavimus tam-
quam apud et tam utile Hospitalium veritatem pri-
us quam ad provisionum seu capitularum ipsarum
approbationem petitam devenire voluerimus iustitiam
eas exhiberi. Quod cum factum fuisset congregatae sunt
ipse exempli subsequenti

De Origine Hospitalis
Domus Misericordiae Civitatis Cremonae
Cum praeter bella in Infirmitatibus sua gesta fame etiam
pestilentiaque graviter laboratum esset anno praefati
salutis humanae XXVIII supra M. D. qua calamitate

inter alias gravissime affecta fuit civitas Cremonae
factum est ut complures familiae rerum inopia op-
pressae mendicare possim cogentur. Cum vero propter
viam magnos mendicorum numerus Cremonae conflua-
isset hinc interdum per urbem vagarentur clamoribus
ubique obstreperentes et nocta humi prostrati vitam
prope belluarum more ducerent tam miserabili
hominum statu permoti non nulli civis Comprimis-
que Joannes Heremita qui primum ex Canonis-
Augustiniani in Aede Divi Petri Cremonae Degebat
mox constructa in agro Cremonensi Cella more ve-
terum latrum austeriorem sibi vitam indiderat mori-
dus illis in unum coactis domunculam quamdam
conduxerunt et paulatim victum vestitionemque ex
collectione pecuniarum compararunt Quae res bene
juvante Deo tale incrementum accepit ut jam satis
comodae Aedes comparatae sint quibus Hospitalis
Domus Misericordiae nomen est inditum Ubi Men-
diis illi praesertim Orphanis utriusque sexus centum
atque amplius unusquisque vestitum in suo genere
abundat ac bonis moribus imbuuntur et ad Christianae
pietatis normam informantur ita ut annis jam ad-
mirantur mutatas mores et in melius reformatum eo-
rum vitae genus. Quod pietatis exemplum sequuntur
sunt nonnulli magni nominis viciniae Urbes et
Principes Ubi Aedesque Hospitalis Mendicis suorum
Civitatum pariter compararunt necessariumque ad quo-
tidianos vitae usus sumministrant: neque vero solum
Orphanis in Domu Misericordiae Cremonae sed etiam
prope annos insanabili morbo affecti nutriuntur
et pari cura gubernantur. Sed illud quoque praeter-

mittendum non est cum facta fuit prima illa
mendicorum receptio fuisse pariter in unum coactus
et receptus quam plures feminas quae primum quaestum
corpore faciebant mox postea deprecatae mendicare
cogebantur easque demum ad bonum frugem rediisse
et partim in matrimonium collectas fuisse partim cum
summa vitae honestate adhuc inferre Domus Misi-
ericordiae in his quae ad usus domesticas pertinent
In hoc autem rerum progressu placuit Joanni et
Sivitas qui eam curam gerunt facere in praescriptas
constitutiones quibus Orphanis et insanabili morbo
affectis nutriantur et gubernentur. Ut in diebus
hoc ager augerentur et in futurum parente Deo progre-
suis temporibus stabilirentur.

De constitutione Domus Misericordiae
per Orphanis et Incurabilibus
Constitutio Domus Misericordiae et habitatio eius
Dividatur hoc modo. Pars aedium alij muris separa-
tae muribus Orphanis caeterisque qui eos regent ad-
dicetur. Itemque incurabili morbo affectis eiusdem
sexus qui in cubiculis separatis in eodem tamen ae-
dium partes sitis habitent vel si comode fieri po-
terit aliis aedibus separentur sicutque in ipsa ma-
ribus addicta parte loca pariter separata pro bo-
candis aegris Orphanis. Pars vero constitutur fim-
inis Orphanis et incurabili morbo affectis in cae-
teris prout superius de muribus descriptum est cum
locis separatis pro feminis incurabilibus et Orpha-
nis aegris. Qui annis nutriantur ac vivant

instruantur prout infra dicitur.

De Electione Virorum

ad Gubernationem Domus Misericordiae

Eligantur viginti octo viri pietatis Christianae observantissimi e Civitate Cremona qui regant ipsam Domum et fungantur hoc munere donec vivant Excedente e vita aliquo eorum substituantur alius ut infra dicitur et sic perpetua fiat ita ut neque augetur neque diminuat numerus XXVIII virum

De Divisione Gubernationis

Dividantur viginti octo viri in quatuor partes et septem unicuique parti ascripti regant Domum Misericordiae mensibus tribus prout infra descriptum est ubi et descripte sunt nomina illorum qui in praesentia hoc munere fungentur

Magnifici & Jacobus Gadinus Jurec.

& Cornelius Melus Eques

& Christophorus Stanga

& Nicolaus de Bonifeminibus

& Jacobus de Magistris

& Mercadinus Locatellus

& Gabatius Jozus

Menses

Januarii

Februarii

Martii

Magnifici & Bernardinus Magnardus

& James Junius Sanganus

& Ludovicus Zappa

& Amilcar Anghisola

& Franciscus Golpheranus

& Joannes Bertonus

& Joseph de Sano

Menses

Aprilis

Majus

Junius

Magnifici & Bernardinus Prati

& Albericus Summus

& Joannes Baptista Gallaronus

& Hieronymus Ferrarius

& Petrus Muldettus

& Christophorus Sanobius

& Nicolaus Bressanus

Magnifici & Paulus Smitius Segus

& Zanettus Zaccaria

& Julius Stanga

& Thomas Madrus

& Thomas Sagarellus

& Michael Biffus

& Antonius Maria Augustus

Menses

Julius

Augustus

September

Menses

Octobris

Novembris

Decembris

De XXVIII Viris et eorum substitutione

Supra scripti XXVIII Viri una cum sacride de quo infra dicitur domum ipsam suis mensibus prout supra scriptum est regant. Et considerantes in dilectione Dei in charitate proximi totam Christi Legem pendere omni anni intentione curam domus ipsius Misericordiae suscipiant et operam deat ut gaudentes iuxta scriptas substitutiones regantur et instruantur annis neque vel major eorum pars eadem secretis tertio quoque mense congregentur in domo ipsa pro negotiis domus considerandis si qua ad eas in unum spectabunt non intermittentes interim VII Viri quotidianam operam impendere

De Substitutione XXVIII Virum
Excedente e vita aliquo ex XXVIII Viris substituantur ad
us hoc modo. Convocentur ad Domum Misericordiae
XXVIII Viri una cum Praefide vel eorum major pars
et proponatur aliqui probi Viri unus per unumque
que VII virum qui eo tempore Domum regent. Item
que unus per Praefidem et ex propositis qui plura
suffragia de more civitatis tulerit sit substitutus
et electus

De Electione Praefidis
Quia vero oportet esse aliquem qui ferat pondus
Dici et actus praefitque omnibus et ad quem cum
cta referantur quantum pertinet ad mores et cu-
ram familiae et reliquarum de quibus infra
Quirco cum Joanne Heremita praecipuum egregium
que operam in hac renovaverit unius omnes suos
sententiae ut ipse donec vivet sit praefes et de
functo substituantur alii modo de quo supra scriptum
est in substitutione XXVIII Virum qui tantum
fungatur hoc munere annum unum et sit singu-
lis annis eligatur novus Praefes vel in die Perseus
vel Natali servatoris nostri. Aliquo interim
Decedente e vita substituantur quam proximam ab ipso
servata forma de qua supra est qui annum fu-
rit Praefes non possit proximam biennium ad illud
offitium admitti. Quod si ratio evidens persuaserit
licet ipsius XXVIII viris durante etiam anno Prae-
sidem officio privare nec minus infra annum in
offitio confirmare prout ere domus usum

fuert servata forma in privatione vel confirma-
tione qua in electione servata est

De Electione Sacerdotis
Eligatur Sacerdos modo quo supra aetatis annorum ad
minimum quadragintaquinque liberarum peritus inter-
grimmusque vitae etiam si honesta salario creden-
dus sit. Ferentur singulis diebus celebrare miss-
sam gaudebit Domus Misericordiae in salutem ani-
marum omnium de ipsa domo benemeritorum tam
viventium quam vita functorum tenentisque docere
pueros litteras et bonas mores et ad pietatem Chris-
tianam instruere ac curare tam feminas quam ho-
mores per singulos annos consistantur dilecti et Cu-
charitatem venerentur suscipiant scilicet in die Na-
tali servatoris nostri et in festo Assumptionis Beatissime
Virginis Mariae et amplius etiam si hoc ei pro
qualitate personarum convenire videbitur

De Institutione Puerorum
Pueri doceantur a sacerdote bonas litteras et bonas
mores ut dictum est. Praecipue Oratoriam Jani-
nicam Angelicam salutariam Simbulum Apo-
stolorum datanicam Pereditianam Mensae et si-
milis prohibeanturque inter se a contumeliis
blasphemis injuriis verbis scurrilibus et obscenis
caveatur ne sint fures abripi mendaces gelosi
superbi et id genus vitiosi. Alioquin puniantur

nec minus interim pro uniuscujusque aetate et
qualitate per praefidem et VII Viri doceantur abieci
artificii sub aliqua conditione ad discendum artes
vel ferrarium vel satarium vel texturarium et id
genus exercitia vel mittantur ad discendum habitum
quotidiano victu ab ipsa Domo una cum vestitu
et hospitio arteque aliqua praecipua uniuscujusque
que earum postquam ad annos quatuordecim
vel ad summum quatuordecim pervenerit dimittitur
et cogatur vivere labore manuum suarum reser-
vantes ei bona hereditaria si qua a principio
pro eo accepta fuerint a Praefide et VII Viri
ut infra dicitur

De Electione Matronae pro Puellis

eligatur ratione supra scripta aliqua proba et honesta
femina seu Matrona annorum ad minus quadraginta
quae sit honesta et curam habeat Puellarum Domus
Misericordiae habeatque ipsa sub se alij probas
feminas quae vacentur magistris proveciae ac-
tatis et ipsae quatuor vel quinque et plures et
pauciores prout opus fuerit assignatque Praefid
ipsa uniuscujusque earum duodecim vel quindecim
puellas quas illae instruant ac doceant bonis
mores In primis orationem Dominicam saluta-
riorem Angelicam sicut aliam Apostolicam de-
tationem Benedictionem Mensae et alia id genus
Itemque arte fandi, nendi, texendi, et id genus
feminae exercitia et pariter coadivare cibos purgare

Domum et reliqua facere quae ad rem domesticam
pertinent provideantque ne inter se verborum cantu-
meliosis cantentur ne sint mendaces superbiae pu-
saces avidae detractrices et id genus sed honestas
et Christianis moribus vivant abiquin puerantur
Praefid vero ipsa tanquam spectatrix quaedam in-
vigilet et diligentiam adhibeat in omnibus tam quae
ad victum et vestitum quam quae ad morum fami-
liam pertinent

De Vestitu Puellarum et Lucro

Puellae induantur vili panno et superinduantur vel sola
lintea a vitis praetii vel bombicina ita ut procto-
faciem nihil appetunt habeant nullaque capiti or-
namenta fuerint sed simplicis tegumento et tela ali-
ba nubeculi more contentae sint Lucrum autem
omne quod ipsarum arte et industria fiet ap-
plicetur Domui misericordiae

De Puellis Locandis extra Domum

Si qua interim honesta Matrona civitatis valeat
aliquam Puellam Domus Misericordiae apud se
pro annua seu pedesque caveant Praefid et VII Viri
et promissionem accipiant publicis tabulis ut cum
Puella illa ad aetatem vero maturoam pervenerit
in matrimonium collocetur per matronam ejusque
maritum. Atque interim ab ea honeste nutriatur
vestiatur et bonis moribus nutretur maxime autem
ejus pudori et honestati vitae consulatur

De Puellis in Domo permanentibus
Puella vero quae usque ad septuagesimam aetatem in Domo
Misericordiae permanerit in matrimonium debi per Praesi-
dem et VII Virum aliqui probi homini aliquam artem exer-
centi cum dote librarum centum Imperialium compen-
sato mundo muliebri qui extimetur in partem solis
reliquam suppletur in pecunia Domus. Quod si
puella ipsa habuerit bona hereditaria eaque extimen-
tur libris centum imperialibus vel plus nihil impen-
datur a Domo Misericordiae in eius Dotem. Sed con-
tentu sit bonis suis. Sin ea bona minus libris centum
extimentur suppletur reliquam solis neque ad quan-
titatem ipsam librarum centum ex pecunia Domus
Misericordiae

De Litaniis cantandis
Veniantur Pauperes Domus Misericordiae tum masculi tum
feminae uterque quidem sexus separatim in aedibus
suis singulis diebus mane canere semel litanias
cum attentione cordis pro salute omnium. De illis
benemeritorum et ut Deus suam omnibus miseri-
cordiam impartiat

De Pauperibus ad pietatem exercendis
Teneatur tota Pauperum familia singulis diebus Venen-
se jejunare itemque vigiliis et temporibus statutis
ab Ecclesia Romana et ipsarum jejuniorum tem-
pore neque carnes neque ova neque aliquid
ex lacte confectum concedat pariterque tenea-
tur quadragesimales dies observare nisi utrobique
iustus causa obtulerit teneatur ibidem ipsimet

diebus Venen-
se dicere quinquies orationem Dominicam
et salutationem angelicam cum brachijs in formam
crucis extensis ob memoriam diei quo servator nos-
ter Iesus Christus pro salute humanam tam cru-
deli patibulo affectus est

De Victu catidiano Pauperum
Sumministratur omnibus quotidie ad victum panis
et vinum laudatim banitatis ungue aliquid de-
ter liquidis condimentis in consorium diebus vero
Saminis et Jovis addatur etiam aliquid vel
carnium recentium vel salpamentium arbitrario
Praesidis et VII Virum Vestitus autem quousque fiat
ex vili panno super imposito indumento si tela
vel alba vel subnigri coloris

De Receptione Pauperum
Recepiantur omnes utriusque sexus Anghani pauperes
qui neque officij neque alios habuerint qui eis
subveniant ex civitate Anghani permanenti facturi
modo tamen Anghani ipsi non sunt minores aetate
annorum trium neque majores quatuordecim quin-
ti jam apti sunt ad exercendam aliquam artem et
sustentandam vitam propria industria et labore illi-
solent nutrir ab hospitali Domo civitatis permanenti
Nullus vero neque recipitur neque limitatur
nisi mandato Praesidis et VII Virum vel majoris
partis

De Bonis Pauperum
Qui recipiuntur si qua bona hereditaria habuerint ea
apprehendantur et custodiantur factis de ipsis

incentaria solemniter per Praefidem et VII viros et tem-
porales debite constituantur. illis vel si magis expedire videbi-
tur vendantur ex bona et pecunia. Deponantur per
Thesaurarium domus Misericordiae quae prope vesti-
tuantur ut supra nec possint tamen ulli pauperes pe-
tere usum fructum si quem interim forte domus mi-
sericordiae ex eorum bonis perceperit. Si vero exce-
serit a vita aliquis ex Aeghanis dum in ipsa domo
vel apud illas quibus collocatus fuerit uti supra
dictum est. Deget bona illa seu pecunia applicentur
ipsi domo pro subveniendis aliis.

De Thesaurario

Eligatur Thesaurarius viri suprascriptae qualitates et
modo de quo supra fit mentio in electione XXVIII
virum qui tamen non sit ex eorum numero apud
quem deponantur pecunia domus Misericor-
diae expendenda in usus domus ipsius necessarios.
Teneaturque Thesaurarius tertio quoque mense re-
tionem reddere dati et accepti eiusque officium
duos biennium et plus minuire prout placuerit
Praefidi XXVIII viris vel majori parti.

De Pecuniis Praefidi

Extrahatur pecunia collatiuae ex piscibus circumpe-
rencis pauperum singulis diebus curam Praefide
et uno ad minus per cancellarium deponantur
XXVIII viris et facta eorum descriptione per cancel-
larium deponantur apud Thesaurarium.

De Cancellario

Eligatur Cancellarius suprascriptae qualitates qui

sit Notarius Collegii Remanensis servate forma
eius electionis de qua supra fit mentio in electione
XXVIII virum qui tamen non sit ex numero etiam
si apud fuerit cum ipsum cancellarium aliqua stipe
conducere. Si tenentur describere omnes redditus et
pecunias quae provenient in domum Misericordiae
Item nomina Aeghanorum et annuum ab eorum
qui recipiuntur et dimittuntur et tempus receptionis
et dimissionis. Item nomina illarum quibus collo-
cabitur tam feminae quam maris non conditionibus
suis prout supra fit mentio. Item omnia acta per
Praefidem et VII viros et XXVIII viros ac per Thesau-
rarium data et accepta ac domum praesumptam pro-
visiones et negotia ipsius domus pariterque consociere
gratis et edere omnia instrumenta contractuum domus
suprascriptae.

De Iudicibus

Eligantur modo quo supra duo Advocati et totidem Iudices
ex collegio Jurisconsultorum et Cauplicorum civita-
tis Remanae qui pro sua in Christum servatorem
rationem habere et in proximum charitate gratui-
tum operam impendant domui Misericordiae et Orphan-
nos eorumque iure et res defendant et patrocinio suo
conferant.

De Bonis Domus

Bona domus Misericordiae non alienentur nisi in casu
maximae necessitatis et solemnitate quae deest
adhibita possint tamen promanari in beneficium
domus ea lege ut utriusque accedat consensus.

beneficij et XXVIII virum vel majoris partis declarata
prius vel per suffragia maiore civitatis in ea alienatio
vel permutatio fieri debeat. Item non locentur in Em-
phiteasim perpetuum, possint tamen locari triennium
vel ad summum novennium nec ultra servata forma
subhaftationis quae apud alia loca sua servari solet
vel quae de jure servari debet in similibus

De Morbo incurabili affectu et alijs eius generis

Et haec satis sint pro se Orphanorum. Quoniam veritas
vitas Christianorum omnes ex aequo curare debet nos
enim inter nos Christiani peculiari nomine fratres
appellamus neque apud Deum aliqua est personarum
exceptio Ideo recipiantur omnes ex Agro tam in civi-
tate Cremonensi tantum incurabili morbo affecti
pauperes et mendici item decemque cecitate multaque
corpore et id genus alijs qui ex rerum ingratia et
debilitate corporis mendicare coguntur scilicet quidem
mares in parte Aeduum maribus addicta feminae
in parte feminae Orphanis ascripta vel in alijs aedi-
bus separatis si commode fieri poterit ita tamen
ut sub eadem cura sint Orphanis et Incurabilibus
ac utrique eisdem beneficijs proficiantur et consti-
tutionibus gubernentur. Quibus omnibus summi-
strantur victus et vestitus donec vivant prout
Charitas Christianorum requirit

De Medicis

Et quia tum pro aliqua levatione Incurabilium quoniam
pro reducendis Orphanis ad bonam valetudinem si qui

forte in aliquo morbi genere incidant oportet
Medicis eligantur ratione supra scripta In Medicis
unus Hospitum alius Chirurgus etiam si oportuerit
et aliquod salarii impendere

De Constitutionibus

Et haec quidem constitutiones communes sint Orphanis et
incurabilibus licetque Praefati et XXVIII viri vel
majori parti alios addere vel eas ipsas ampliare mi-
nuerede corrigere prout in futurum usus ratione
profererint quae tamen postea approbentur ab his
ad quos ea approbatio spectant.

Antonius Maria August.

Consideratae igitur sunt et singillatim perpenditae et idcirco
cum Vobis appime placissent visum est nobis provi-
sione ipsius approbatione nostra dignae esse. Et pro-
pterea tenorem presentium earum et omnia in eis con-
tentu in omnibus et per omnia approbamus et con-
firmamus salvo quod provisionem ipsam seu Capitulum
tam loquens de bonis pauperum in ea parte quae
dissimiliter bona vel pecunias earum qui vita exce-
dent ipsi domini applicari debere limitamus et res-
tringimus hoc modo videlicet Ita tamen ut non
exceedant salarem aut summam librarum quocentum
Mandamus quae amittunt ad quae spectet incantasse
servari harum nostrarum testimonii litterarum
sigillo nostro roboratarum et datarum Mediolani
die XXX Octobris M.D. XXXIX

AD

Lo cussigilli

Y. B. Sallan